

Zasady relacji między
Rzecząpospolitą Polską
a Kościołem katolickim
w zakresie ochrony
kościelnych dóbr kultury

BIBLIOTEKA PRAWA
OCHRONY ZABYTKÓW

Redaktor serii
KAMIL ZEIDLER

Andrzej Moś

Zasady relacji między
Rzeczpospolitą Polską
a Kościołem katolickim
w zakresie ochrony
kościelnych dóbr kultury

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
Gdańsk 2021

Stan prawny: 15 czerwca 2021 r.

Recenzenci

ks. prof. Tomasz Barankiewicz
dr hab. Maurycy Zajęcki, prof. SWPS

Redaktor Wydawnictwa

Joanna Kamień

Tłumaczenie streszczenia na język włoski

Andrzej Moś

Projekt okładki i stron tytułowych

Jan Rutka

Na okładce

Giovanni Paolo Pannini, *Wnętrze Panteonu w Rzymie*, ok. 1734,
olej na płótnie, 128 cm x 99 cm, Narodowa Galeria Sztuki w Waszyngtonie
(obraz w domenie publicznej)

Skład i łamanie

Michał Janczewski

© Copyright by Uniwersytet Gdański
Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego

ISBN 978-83-8206-304-2

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel. +48 58 523 11 37, tel. kom. +48 725 991 206
e-mail: wydawnictwo@ug.edu.pl
wydawnictwo.ug.edu.pl

Księgarnia internetowa: wydawnictwo.ug.edu.pl/sklep

Druk i oprawa

Zakład Poligrafii Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel. +48 58 523 14 49

*Wszystkim, którzy przyczynili się
do mojej edukacji*

Spis treści

Wykaz skrótów	11
Wstęp	15
ROZDZIAŁ 1	
Kościelne dobra kultury w porządku państwowym i kościelnym	31
Wprowadzenie	31
1.1. Kościelne dobra kultury w porządku państwowym	31
1.1.1. Kościelne dobra kultury w prawie międzynarodowym i europejskim	33
1.1.2. Kościelne dobra kultury w prawie krajowym	54
1.2. Kościelne dobra kultury w porządku kościelnym	64
1.2.1. Kościelne dobra kultury w prawie powszechnym	65
1.2.2. Kościelne dobra kultury w prawie partykularnym	77
1.3. Kościelne dobra kultury w Konkordacie z 1993 r.	84
1.4. Wartość religijna dóbr kultury	90
Podsumowanie	98
ROZDZIAŁ 2	
Zasady relacji pomiędzy Rzeczpospolitą Polską a Kościołem katolickim w porządku państwowym i kościelnym	101
Wprowadzenie	101
2.1. Zasada wolności religijnej	102
2.1.1. Zasada wolności religijnej w porządku państwowym	104
2.1.2. Zasada wolności religijnej w porządku kościelnym	113
2.1.3. Prawo do kultu publicznego	120

2.2. Zasada autonomii i niezależności	128
2.2.1. Zasada autonomii i niezależności w porządku państwowym	130
2.2.2. Zasada autonomii i niezależności w porządku kościelnym	139
2.2.3. Stosunek prawa państwowego do prawa kościelnego	145
2.2.3.1. Funkcjonowanie prawa kanonicznego w polskim porządku prawnym	146
2.2.3.2. Kanonizacja prawa państwowego	153
2.3. Zasada współdziałania	159
2.3.1. Zasada współdziałania w porządku państwowym	159
2.3.2. Zasada współdziałania w porządku kościelnym	164
2.3.3. Dobro człowieka i dobro wspólne w porządku państwowym i kościelnym	168
2.3.4. Bilateralność	173
2.3.5. Instytucjonalny wymiar zasady współdziałania	178
Podsumowanie	186

ROZDZIAŁ 3

Realizacja zasad relacji między Rzeczpospolitą Polską

a Kościołem katolickim w zakresie ochrony kościelnych dóbr kultury	189
Wprowadzenie	189
3.1. Problemy definicyjne a skuteczna ochrona kościelnych dóbr kultury	190
3.1.1. Zasadność wyróżnienia wartości religijnej w definicji dobra kultury	191
3.1.2. Konieczność ujednoczenia pojęć z zakresu kościelnych dóbr kultury	196
3.2. Realizacja zasady autonomii i niezależności a ochrona kościelnych dóbr kultury	203
3.2.1. Uprawnienia organów państwa w zakresie organizacji ochrony kościelnych dóbr kultury	204
3.2.2. Kanonizacja prawa państwowego w zakresie ochrony kościelnych dóbr kultury	211
3.2.3. Sprawowanie kultu publicznego a ochrona kościelnych dóbr kultury	216
3.3. Realizacja zasady współdziałania w zakresie kościelnych dóbr kultury	221
3.3.1. Kościelne dobra kultury jako dobro wspólne	223
3.3.2. Finansowanie ochrony kościelnych dóbr kultury	230
3.3.3. Konsensualne i instytucjonalne formy ochrony kościelnych dóbr kultury	240
Podsumowanie	247

Wnioski	249
Źródła prawa	256
Prawo międzynarodowe	256
Prawo europejskie	257
Prawo polskie	257
Prawo kościelne i inne dokumenty kościelne	259
Inne dokumenty świeckie	262
Orzecznictwo	264
Literatura	265
Summary	
The Underlying Principles of Relations between the Republic of Poland and the Roman Catholic Church with Regard to Protection of Cultural Property	280
Riassunto	
I principi della relazione tra la Repubblica di Polonia e la Chiesa cattolica in materia della tutela dei beni culturali ecclesiastici	283